

ANDREAS ØSTERGAARD JACOBSEN (RED.)

Vi tror på Himlens og Jordens skaber

TRE SYN PÅ SKABELSE
OG VIDENSKAB

CREDO

Indhold

- 7 **Forord** v. *Andreas Østergaard Jacobsen*
- 11 **UNGJORDSKREATIONISME**
- 13 **Ungjordskreationisme**
| **Teologisk perspektiv** v. *Peter Olsen*
- 35 **Gammeljordskreationisme**
versus **ungjordskreationisme** v. *Kurt Christensen*
- 39 **Evolutionær skabelse**
versus **ungjordskreationisme** v. *Jacob Munk*
- 43 **En replik til opponenterne** v. *Peter Olsen*
- 51 **Ungjordskreationisme**
| **Videnskabeligt perspektiv** v. *Karlo Brøndbjerg*
- 75 **Gammeljordskreationisme**
versus **ungjordskreationisme** v. *Lars Jødal*
- 79 **Evolutionær skabelse**
versus **ungjordskreationisme** v. *Kresten Cæsar Torp*
- 83 **En replik til opponenterne** v. *Karlo Brøndbjerg*
- 91 **GAMMELJORDSKREATIONISME**
- 93 **Gammeljordskreationisme**
| **Teologisk perspektiv** v. *Kurt Christensen*
- 117 **Ungjordskreationisme**
versus **gammeljordskreationisme** v. *Peter Olsen*
- 121 **Evolutionær skabelse**
versus **gammeljordskreationisme** v. *Jacob Munk*
- 125 **En replik til opponenterne** v. *Kurt Christensen*

- 133 **Gammejordskreationisme**
| **Videnskabeligt perspektiv** v. *Lars Jødal*
- 157 **Ungjordskreationisme**
versus gammeljordskreationisme v. *Karlo Brondbjerg*
- 161 **Evolutionær skabelse**
versus gammeljordskreationisme
v. *Kresten Cæsar Torp*
- 165 **En replik til opponenterne** v. *Lars Jødal*
- 173 **EVOLUTIONÆR SKABELSE**
- 175 **Evolutionær skabelse**
| **Teologisk perspektiv** v. *Jacob Munk*
- 197 **Ungjordskreationisme**
versus evolutionær skabelse v. *Peter Olsen*
- 201 **Gammeljordskreationisme**
versus evolutionær skabelse v. *Kurt Christensen*
- 205 **En replik til opponenterne** v. *Jacob Munk*
- 213 **Evolutionær skabelse**
| **Videnskabeligt perspektiv** v. *Kresten Cæsar Torp*
- 239 **Ungjordskreationisme**
versus evolutionær skabelse v. *Karlo Brondbjerg*
- 243 **Gammeljordskreationisme**
versus evolutionær skabelse v. *Lars Jødal*
- 247 **En replik til opponenterne** v. *Kresten Cæsar Torp*
- 255 **Efterord** v. *Peter Øhrstrøm*
- 263 **Litteratur**

Forord

Af Andreas Østergaard Jacobsen

»Far, hvorfor er himlen blå?« Allerede fra en tidlig alder stiller vi nysgerrige spørgsmål til den verden, vi er en del af. Årene går, og der er skolestart og nye relationer. Måske også svømning og fodbold, i perioder dans. Tysk og fysik kommer på skoleskemaet, og måske man flytter by og skole. Før man har set sig om, står man med sit afgangsbrev i den ene hånd og måske en kæreste i den anden. Pludselig er man under uddannelse eller på arbejdsmarkedet. Vi flytter os hele tiden, og verden omkring os er i stadig bevægelse. Men vi stopper ikke med at stille spørgsmål. Vi spørger til, hvad der er sandt, godt og smukt. Med årene ændrer vores spørgsmål karakter og dybde, og somme-tider finder vi svar; men bag hvert svar gemmer der sig nye spørgsmål, noget nyt at undre sig over. Denne nysgerighed har drevet mange kristne til at undersøge, hvordan Gud mon har båret sig ad med at stykke vores verden sammen. Den undersøgelse er mundet ud i en række perspektiver, der alle forsøger at forstå og forene, hvad vi læser i Guds ord i Bibelen, og hvad vi finder i Guds skaberværk, naturen.

Ideen til denne bog blev født på et møde mellem ansatte og bestyrelse i Kristeligt Forbund for Studerende (KFS). Som kristen studentorganisation ønsker man i KFS at inspirere kristne til at sætte fagligheden højt; det er positivt at have en undersøgende tilgang til tilværelsen, at stille spørgsmål, at give sig i kast med at forstå, hvordan Guds

to bøger, Skriften og naturen, spiller sammen. *Vi tror på Himlens og Jordens Skaber* undersøger således Guds to bøger med et fagteologisk og naturvidenskabeligt blik og er blevet til med et ønske om, at læserne må forstå og elske, ikke bare Gud og hans verden, men også de mennesker, der ser verden på andre måder, end man selv gør. Således ligger bogen i naturlig forlængelse af den nysgerrighed på verden og kærlighed til Gud, som præger KFS i øvrigt.

Bogen er skrevet af seks forfattere: tre teologer og tre naturvidenskabsfolk. Sammen præsenterer de tre perspektiver på skabelse og naturvidenskab: ungjordskreationisme, gammeljordskreationisme og evolutionær skabelse. Som læser bliver man præsenteret for en teologisk såvel som en naturvidenskabelig vinkel på de tre perspektiver. Bogen er struktureret således, at man først præsenteres for den teologiske vinkel på det aktuelle perspektiv. Den efterfølges af en kritik fra de to øvrige teologer, hvorefter den første atter får ordet i form af en afsluttende replik. Dernæst præsenteres den naturvidenskabelige vinkel efter samme skema.

Oprindeligt var det hensigten, at bogen også skulle rumme et fjerde perspektiv: Intelligent Design (ID). Imidlertid er det ikke lykkedes at finde hverken en teologisk eller en naturvidenskabelig forfatter til at repræsentere dette perspektiv. Dog er der et betydeligt overlap mellem ID og især gammeljordskreationismen, så tilhængere af ID vil forhåbentlig kunne genkende sig selv i meget af det, der siges i den forbindelse. ID-bevægelsen er i øvrigt bred, men grundlæggende argumenteres der for, at dele af naturen bedst forklares med design. Det begrundes ofte med, at genetisk information og særligt komplekse biologiske enheder som bakterieflagellen ikke kan være opstået uden intelligent indgriben udefra. Således er design na-

turvidenskabeligt detektbar. Typisk vil den intelligente designer være religiøst neutral, for at ID-hypotesen kan anvendes som en naturvidenskabelig arbejdshypotese blandt andre uden at forudsætte en bestemt religion eller nogen overhovedet. Dermed ikke sagt, at ID er uforenelig med eksempelvis kristendommens forståelse af, hvem denne intelligente designer er, tværtimod er mange af ID's fortalere kristne. Man kan læse meget mere på www.intelligentdesign.dk og www.skabelse.dk.

Vi tror på Himlens og Jordens Skaber er skrevet med ønsket om at give læseren overblik over debatten om skabelse og naturvidenskab og indblik i, hvordan man som kristen kan tænke forskelligt om emnet. Bogen er ingenlunde et forsøg på at afgøre debatten, men inviterer i stedet læseren til at tænke med på nogle af de fascinerende og vanskelige spørgsmål, der kan rejses. Bogen er heller ikke et forsøg på at gennemskue, hvem de »rigtige kristne« er. Forholdet mellem skabelse og naturvidenskab er dybt interessant og ikke helt uvigtigt, men det er ikke et spørgsmål, der bør skille kristne. På denne side af evigheden erkender vi kun stykkevist (1 Kor 13,12). I KFS mener vi, at vanskelige spørgsmål må give anledning til, at vi finder sammen på tværs af uenigheder, at vi stræber efter at forstå hinanden og søger at fastholde troens enhed, selv om alle vores spørgsmål ikke afklares her og nu. I vanskelige spørgsmål må uenigheden blive en anledning til øvelse i tålmodighed og enhed med anderledestænkende.

God læselyst!

Aarhus, 8. januar 2023

Andreas Østergaard Jacobsen

Efterord

Af Peter Øhrstrøm

Jeg var i begyndelsen af 1980'erne med til at oprette tidsskriftet *Origo*. En af de bøger, som i de år spillede en stor rolle for os som baggrund for beslutningen om at investere tid og energi i arbejdet med tidsskriftet og samtalerne omkring det, var *Tilfældigheden og nødvendigheden* skrevet af Nobelpris-modtager Jacques Monod (1910-1976). Heri hedder det blandt andet:

Den rene tilfældighed og den alene, altså absolut, men blind frihed, er roden til udviklingens storlåede bygningsværk: den centrale forestilling i den moderne biologi er ikke længere nogen hypotese blandt andre mulige eller blot tænkelige. Den er den eneste tænkelige, fordi den alene er forenelig med de konstaterede kendsgerninger (s. 106).

Universet gik ikke svanger med livet, biosfæren ej heller med mennesket. Vort nummer blev udtrukket i Monte-Carlo spillet. Er der noget underligt i, at vi – som en der vinder en milliard ved rouletten – føler det mærkværdige ved disse vilkår? (s. 133).

Den gamle alliance er brudt; mennesket ved om-sider, at det er alene i det ufølsomme, umådelige univers, det tilfældigt opstod af. Lige så lidt som

dets skæbne er dets pligt indskrevet nogetsteds (s. 163).

Det er klart, at synspunkter som disse er stærkt provokerende for de fleste kristne med naturvidenskabelig uddannelse. Hvilket videnskabeligt belæg er der for påstanden om, at »den rene tilfældighed og den alene« står bag alt liv i naturen? Hvorfor er troen på Gud som altings skaber og opretholder ikke fuldt forenelig med god naturvidenskab? Hvad skulle intellektuelt og videnskabeligt set gøre det problematisk at tro, at universet, Jorden, naturen og mennesket beror på Guds vilje og ikke bare på et eller andet universelt og upersonligt lotteri?

Vi har i Origo siden 1980'erne søgt at argumentere for, at Monod og hans mange meningsfæller har taget fejl, og at udsagn som ovenstående beror på grove overfortolkninger af de foreliggende data. Desuden har vi peget på, at Monods og andres tilfældighedsmytologi er ganske misvisende og urimelig som et bud på en generel forståelse af naturen og tilværelsen. Derfor er det klart, at synspunktet må modsiges. Troen på, at der er en guddommelig plan bag det hele strider på ingen måde mod god naturvidenskab. Tværtimod har troen på Guds plan i naturen spillet en afgørende rolle for etableringen af moderne naturvidenskab i Europa.

Naturligvis var vi heller ikke i 1980'erne ene om at indse alvoren i udfordringen fra tilfældighedsmytologien. Vi var derimod opmærksomme på, at der blandt kristne med forstand på naturvidenskab var ret forskellige holdninger til, hvordan denne udfordring bedst kan besvares. På den anden side har vi hele tiden ment, at kristne med naturvidenskabelig baggrund bør kunne føre en frugtbar dialog med hinanden om temaet, og

at det er bedre, end at de bruger deres energi på at bekrige hinanden – sådan som man desværre har set det visse steder i udlandet. Derfor har Origo søgt at danne et bredt, konstruktivt og lyttende fællesskab om kristen skabelsestro og naturvidenskab med plads til forskellige opfattelser og mulighed for at blive klogere.

Baggrunden for nærværende rosværdige bog har flere fællestræk med afsættet for Origos arbejde i 1980'erne og for Origos aktiviteter sidenhen. For det første bekendt alle forfatterne i bogen sig åbent og klart til troen på, at Gud er Himlens og Jordens skaber. Denne første trosartikel forstås ganske vist noget forskelligt af bogens forfattere. Uenigheden går primært på, hvornår og hvordan Gud skabte – herunder ikke mindst i hvilken grad de livsformer, som nu findes på Jorden, er blevet til ved evolution og andre biologiske mekanismer. Men der er enighed om, at Gud på sin måde og til sin tid skabte Himlen og Jorden, de forskellige livsformer og til sidst mennesket.

For det andet tilslutter alle bogens forfattere sig den opfattelse, at naturvidenskabens anerkendte metoder og det gode argument skal være bærende for den naturvidenskabelige debat. Det betyder, at alle deltagerne i debatten i princippet vil være villige til at ændre opfattelse vedrørende den naturvidenskabelige bedømmelse af de aktuelle spørgsmål, hvis der viser sig at være gode videnskabelige grunde til at gøre det – selv om den slags jo aldrig er let for nogen! Det hører dog også med i billedet, at der er grænser for den naturvidenskabelige erkendelses muligheder. Store spørgsmål om virkeligheden ligger simpelthen uden for naturvidenskabens rækkevidde.

For det tredje er alle bogens forfattere enige om at lægge det bibelske budskab til grund for de teologiske vurderinger vedrørende skabelsen. Naturligvis er man også helt med på, at de bibelske tekster skal tolkes, og at Bibelen ikke er skrevet som en naturvidenskabelig opslagsbog, men har et ganske andet og højere formål.

Det er interessant at følge debatten mellem de tre syn på altings oprindelse, som bringes i dialog med hinanden i bogen – teologisk såvel som naturvidenskabeligt. Samtalen mellem repræsentanter for synspunkterne gennemføres på forbilledlig vis med udstrakt og ligelig adgang til præsentation, kritik og replik. Det er i den forbindelse ikke mindst vigtigt at bemærke, at den gode tone mellem deltagerne holdes af alle hele vejen igennem. Og lige præcis sådan skal det være.

Det er klart, at bogens format ikke lægger op til, at nogen skifter mening undervejs i den diskussion, som udfoldes i bogen. I den forstand er det et interessant øjebliksbillede af dele af den danske debat om forholdet mellem kristen skabelsestro og naturvidenskab, som vi som læsere præsenteres for. Men det fremgår jo også af forfatterens indlæg, at de alle er på vej og klar til at tænke videre over de svære, men vigtige spørgsmål, der indgår i deres dialog med hinanden.

Ud over de tre syn på forholdet mellem kristen skabelsestro og naturvidenskab, som diskuteres i bogen, kunne der – som det ganske rigtigt nævnes i bogens indledning – have været medtaget en diskussion af intelligent design (ID). Det gælder ikke mindst den opfattelse, som har været fremført af den fortrinsvis amerikanske ID-bevægelse, som i 1990'erne blev introduceret af jura-professor Phillip E. Johnson (1940-2019) og kredsen omkring ham, og som nu primært virker med reference

til *Discovery Institute's Center for Science and Culture* i Seattle, USA.¹

Det er bemærkelsesværdigt, at ID-bevægelsen i USA har tiltrukket flere højt kvalificerede naturvidenskabskvinder og -mænd (fx Michael Denton, William Dembski, Michael Behe, Ann Gauger, Jonathan Wells, Stephen C. Meyer og Douglas Axe). Tilsyneladende har det rystet visse dele af de etablerede videnskabelige miljøer i USA, som især har reageret med at lægge bevægelsen for had, ligesom mange også har forsøgt at latterliggøre den. Alligevel har bevægelsen vundet frem – mest i USA, men også andre steder i verden. Det skyldes givetvis, at bevægelsen så entydigt og konsekvent har satset på det faglige arbejde, herunder på så vidt muligt at publicere i anerkendte tidsskrifter og på anerkendte forlag. Herhjemme er bevægelsens ideer teologisk set især blevet forsvaret af lektor i teologi ved Københavns Universitet, Jakob Wolf².

Det er i øvrigt vigtigt at bemærke, at der ud over den relativt nye og fortrinsvis amerikanske bevægelse, findes en ældre og mere klassisk forståelse af intelligent design. Denne form for intelligent design havde stor betydning allerede på Charles Darwins tid. Faktisk benyttede Darwin selv udtrykket »intelligent design« i den videnskabelige debat, og blandt hans højt værdsatte videnskabskolleger var der klare tilhængere af intelligent design fx Asa Gray og John F.W. Herschel, som lagde

1 Andreas Østergaard Jacobsen har kort nævnt ID-bevægelsen i bogens indledning. Se evt. også T.Y. Lo m.fl., *LIV planløst eller planlagt*, Forlaget Origo og ProRex, 2022, som giver en fin introduktion til bevægelsens ideer.

2 Se Jakob Wolf, *Rosens råb. Intelligent design i naturen – opgør med darwinismen* (København: Anis, 2004).

vægt på, at der findes formål og guddommelig styring i naturen. Darwin havde stor respekt for synspunktet, som han uden betænkeligheder så som en videnskabelig mulighed. Han delte endda personligt visse aspekter af det³. Tilhængerne af den klassiske form for intelligent design tilsluttede sig en naturfilosofi, der bygger på troen på, at der findes en højere bevidsthed bag naturen, som sørger for, at det hele indrettes og forløber på en hensigtsmæssig måde. Det er meget interessant, at flere mere moderne videnskabsfolk og filosoffer med interesse for naturens finjustering (fx Brandon Carter, Fred Hoyle, Paul Davies, Antony Flew) har argumenteret for lignende ideer. Selv om de ikke nødvendigvis har formuleret sig inden for en kristen forståelsesramme, bringer deres accept af målrettethed og formål i naturen dem tæt på ideerne i den klassiske udgave af intelligent design. Det samme kan man i endnu højere grad sige om Oxford-professor John Lennox, som i øvrigt har udmærket sig ved at være den kristne videnskabsmand, som mest markant har formået af give professor Richard Dawkins⁴ et kvalificeret modspil. I det hele taget lader det til, at tanken om formål (græsk: telos) i naturen må siges at være central i mange af de initiativer vedrørende skabelsestro og naturvidenskab, som er dukket op i de senere år. Det gælder også det centrale initiativ af denne art i den tysksprogede del af Europa, nemlig *Zentrum für BioKomplexität & NaturTeleologie*, <https://www.biocomplexity.at/>, der blandt andet har fået til-

3 Se mere herom i S. Thovaldsen og Peter Øhrstrøm, »Darwin's Perplexing Paradox: Intelligent Design in Nature«, *Perspectives in Biology and Medicine*, Volume 56, Number 1, Winter 2013, 78-98.

4 Kendt for bogen *Illusionen om Gud* (København: Thanning og Appel, 2006).

slutning fra professor i mikrobiologi, Siegfried Scherer, som i Tyskland er kendt som medforfatter til en lærebog i biologi for gymnasiet, der er kritisk over for den materialistiske tilgang til naturen og åben over for skabelsestanken. Centret ønsker at pege på relevansen af formåls-orienterede (teleologiske) forklaringer i naturbeskrivelsen og fastholder, at ideologiske betragtninger ikke på forhånd bør udelukke, at der findes formål og målrettethed i naturen. Det er klart, at dette opgør med det ret så udbredte forbud mod teleologiske forklaringer i naturvidenskaberne er et oplæg til et nyt paradigme (dvs. en ny forståelsesramme) for naturvidenskaberne.

Denne bog betoner betydningen af samtalen mellem kristne, som ønsker at argumentere for den opfattelse, at kristen skabelsestro er fuldt forenelig med god, moderne praksis inden for naturvidenskaberne. Når denne samtale lykkes, vil den give den enkelte deltager i samtalen tid til gennemtænke sin position og måske endda villighed til at justere det, som efter en nærmere videnskabelig og teologisk undersøgelse ses ikke at holde. Desuden vil den vellykkede samtale kunne styrke mulighederne for at svare på de angreb på kristen skabelsestro, som jævnligt dukker op (senest formuleret af prof. Richard Dawkins og kredsen omkring ham). Samtalen kan herunder hjælpe med at afklare, hvilke teologiske positioner, som er forenelige med gængs naturvidenskab, og hvilke der kun vanskeligt kan forenes med gængs videnskab. Blandt andet er det i samtalens løb her i bogen blevet klart, at der næppe findes naturvidenskabeligt set overbevisende argumenter mod muligheden for, at Adam og Eva faktisk var historiske personer. Det er naturligvis interessant for den, der af teologiske grunde

vil forsvare opfattelsen af Adam og Eva som historiske personer.

En samtale om bogens temaer vil endelig kunne fremhæve de vanskeligheder, som materialistisk tænkende forskere må leve med. Måske kan man endda gennem samtalen vinde styrke til at indse, at det større verdensbillede, som skabelsestroen giver rum for videnskabsfilosofisk set åbner for mulige forklaringer på sammenhænge i verden, som ellers ville forekomme helt uforklarlige medmindre man griber til forklaringer, som forekommer aldeles usandsynlige (jævnfør Monod-citaterne, som jeg begyndte dette efterord med).